

УДК 332.15:338.431:338.49

Боднар О.А.

Миколаївський державний аграрний університет

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовано сучасний стан та тенденції розвитку об'єктів сільської соціальної інфраструктури Миколаївської області, визначено завдання, які повинна вирішувати соціальна інфраструктура в сільській місцевості.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, формування соціальної інфраструктури, сільська місцевість, аналіз.

Bodnar O.

DEVELOPMENT OF SOCIAL INFRASTRUCTURE IN RURAL AREAS MYKOLAIV REGION

The article analyzes the current state and trends of rural social infrastructure Mykolayiv region, defined tasks that should solve the social infrastructure in rural areas.

Key words: social infrastructure, formation of social infrastructure, rural, analysis.

Боднар Е.А.

РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СЕЛЬСКОЙ МЕСТНОСТИ НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье проанализировано современное состояние и тенденции развития объектов сельской социальной инфраструктуры Николаевской области, определены задачи, которые должна решать социальная инфраструктура в сельской местности.

Ключевые слова: социальная инфраструктура, формирование социальной инфраструктуры, сельская местность, анализ.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Однією з найважливіших передумов сталого майбутнього для сільської місцевості є функціонування та розвиток об'єктів соціальної інфраструктури. Соціальній інфраструктурі відведена роль задоволення загальнонародських запитів пов'язаних з життєдіяльністю, проживанням у сільській місцевості, забезпеченням належних умов праці, відпочинку, культурно-освітнього рівня, рівня життя, споживання матеріальних благ, що в цілому є запорукою добробуту, благополуччя, розвитку головної продуктивної сили суспільства – людини.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженню інфраструктури сільської місцевості значну увагу приділяє ряд науковців. Серед вітчизняних можна виділити П.Саблука, В.Гончаренко, М.Хорунжого, Г.Мостового, М.Корецького. Проте більшість досліджень стосується загальних проблем агробізнесу і окремих елементів інфраструктури. Водночас, аналіз наукових публікацій свідчить, що ступінь вивчення проблеми вітчизняними авторами не можна вважати достатнім і вона потребує подальших розробок.

Цілі статті. Метою цієї роботи є аналіз стану та основних тенденцій розвитку сільської соціальної інфраструктури в Миколаївській області, виділення основних проблем, що виникають від незадовільного її функціонування.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Добробут і соціальна захищеність населення багато в чому залежать від рівня розвитку соціальної інфраструктури в сільській місцевості.

Соціальна інфраструктура сільської місцевості представлена житловим і комунальним господарством, освітою, культурою і мистецтвом, охороною здоров'я, фізичною культурою, зайнятістю і безробіттям; службою побуту, транспорту і зв'язку в частині, яка пов'язана з обслуговуванням населення, іншими галузями невинробничої сфери, а також торгівлею і громадським харчуванням [1].

Аналіз її стану в Миколаївській області виявив недостатній розвиток цієї інфраструктури. Частина соціальних об'єктів застаріла і непридатна для подальшої експлуатації.

За результатами проведеного нами анкетування 20% респондентів зазначає, що стан об'єктів соціальної інфраструктури їх населеного пункту знаходиться в законсервованому стані. Причиною руйнування та закриття об'єктів соціальної інфраструктури вважають в першу чергу недостатність коштів, передбачених бюджетом на їх утримання (59,3% відповідей), а також відсутність контролю з боку місцевих органів влади (27,9% відповідей). Розвиток об'єктів інфраструктури буде забезпечений у разі поєднання таких видів фінансування як приватне інвестування, надання інвестицій державою та внесків мешканців у розвиток інфраструктури села. Причому, на думку респондентів, найбільшу питому вагу серед зазначених джерел займає приватне інвестування.

Серед складних соціально-економічних проблем, які стоять нині перед селом і вимагають термінового вирішення, найактуальнішим є збереження потенціалу сфер охорони здоров'я, освіти та культури. В сільській місцевості зростає плінність медичних кадрів, вчителів,

працівників культури. Так в Миколаївській області за даними Головного управління статистики регіону [2] за період 1990-2010 роки кількість лікарів усіх спеціальностей скоротилася на 3%, середнього медичного персоналу – на 38%. Кількість медичних закладів скоротилася з 75 до 46. В 2010 році на один населений пункт припадало 0,05 од. лікарняних закладів та 0,23 од. лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів.

Що стосується забезпеченості сільських населених пунктів Миколаївської області постійними дошкільними закладами освіти, то необхідно відмітити, що за період 1990-2010 роки їх кількість скоротилася на 32,2%. Кількість дітей в 2010 році у цих закладах складала 67 осіб на 100 місць. Причому за даними Головного управління статистики у Миколаївській області [2] дошкільними закладами охоплено лише 43% дітей. Це свідчить про те, що в сільській місцевості існує проблема дошкільної освіти у зв'язку з неспроможністю батьків доставляти свою дитину у дитячий садок, який знаходиться в іншому населеному пункті. Кількість шкіл в сільській місцевості за аналогічний період скоротилася на 11%. Звідси і низький рівень підготовки дітей при вступі до школи та проблеми їх подальшого навчання.

Аналіз функціонування соціальної інфраструктури сільської місцевості Миколаївської області виявив тенденцію до згортання діяльності об'єктів соціально-культурного призначення. Слід зазначити негативну тенденцію до скорочення об'єктів соціальної інфраструктури в селах Миколаївської області в 2010 р. відносно 1990 р., припинили свою діяльність 140 закладів клубного типу, 83 бібліотеки, а демонстраторів фільмів з 732 од. залишилось лише сім.

Все це обумовлюється, в першу чергу, зменшенням доходів підприємств, які утримували ці заклади; зниження чисельності сільського населення; погіршення його вікової структури, а також розвитком відео- і аудіотехніки, що у свою чергу, змінює моральні і ціннісні орієнтири людей, особливо молоді [1].

Значна частина соціально-культурних закладів потребує капітального ремонту. Покращання фінансового становища об'єктів інфраструктури на думку респондентів можливе при розробці цільової кредитної лінії на пільгових умовах для закупівлі нової техніки, устаткування, технічних засобів, а також при наданні додаткових пільг у водо-, газо-, електропостачанні.

Невирішеність проблем соціальної інфраструктури і сільській місцевості значно гальмує реформування АПК, формування ринкової економіки, і крім того, не забезпечує зайнятість, соціальний захист селян [3]. Як наслідок маємо погіршення демографічної ситуації в сільській

місцевості регіону. В сільській місцевості Миколаївської області демографічне навантаження на 1000 осіб працездатного віку в 2010 році складало 723 особи непрацездатного населення. Причому з цієї кількості осіб 311 – діти та підлітки, а 412 – особи пенсійного віку.

Даючи характеристику об'єктам соціальної інфраструктури не можна не відмітити негативної динаміки розвитку житлового фонду населених пунктів регіону. В 2010 році в сільській місцевості введено в експлуатацію 35,8 тис. м² загальної площі житла, що складає лише 13,9% проти рівня 1990 року. Покращення житлових умов в сільській місцевості можливе за умов активізації програми «житло молодим сім'ям», відбудови нових об'єктів на умовах пільгового кредитування.

За даними паспортизації сіл, передбаченої Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 р. в сільській місцевості Миколаївської області в 2010 р. налічувалося 24861 пустуючих будинків, проте потреба в житлі залишається невирішеною (1220 сімей в сільській місцевості потребує житла).

Демографічну ситуацію на селі, особливо в депресивних, вимираючих селах, можна поліпшити тільки створивши сприятливе життєве середовище. Воно включає в себе стан навколишнього середовища, розвинуту соціальну інфраструктуру, забезпечення високопродуктивними робочими місцями сільських жителів, які б по оплаті, престижності відповідали робочим місцям, створеним в містах [4].

Соціальна інфраструктура сільської місцевості регіону повинна вирішувати нижче зазначені завдання:

- створення умов для продуктивної зайнятості та підвищення доходів сільського населення;
- істотне покращення матеріального становища та підвищення престижу сільської інтелігенції;
- посилення соціального захисту незахищених, уразливих верств сільського населення;
- забезпечення стабільного функціонування, розвитку і підвищення якості соціальної інфраструктури.

До основних засобів забезпечення продуктивної зайнятості сільського населення можемо віднести [5]:

- утвердження статусу селянина як реального власника та господаря на землі;
- запровадження спрощеного порядку реєстрації та звітності суб'єктів господарювання в аграрному секторі;

- розмежування підсобної та підприємницької форм господарювання сільських сімей;
- сприяння перетворенню особистих підсобних господарств на господарства товарного типу;
- підтримка розвитку особистих підсобних господарств як форми самозайнятості сільського населення;
- регулювання трудової міграції сільського населення, спрямування її з трудонадлишкових регіонів до депресивних сільських територій;
- запровадження системи професійного навчання і перепідготовки незайнятих працею сільських жителів.

Збільшення грошових доходів селян має забезпечуватися за допомогою:

- посилення міжгалузевого регулювання економічних відносин для підвищення загального рівня дохідності суб'єктів господарювання в аграрному секторі;
- удосконалення системи та підвищення рівня оплати праці працівників виробничої та соціальної сфер аграрного сектору;
- здійснення захисту прав власності громадян на належні їм землю та майно і гарантування оптимального розміру орендної плати за них;
- надання державної підтримки розвитку дрібного і середнього підприємництва на селі;
- створення спеціального фонду підтримки підприємницької діяльності на селі молодих сімей;
- розвитку та підтримки діяльності кредитних спілок;
- поліпшення умов реалізації селянами продукції особистих підсобних господарств.

На нашу думку, потребує розробки і поетапної реалізації система заходів щодо підвищення престижності праці у сільських навчальних закладах, закладах охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, соціального обслуговування населення.

Висновки. Таким чином, соціальна інфраструктура відіграє важливе значення в формуванні сприятливого життєвого середовища на селі. Вихід з кризового стану, в якому опинилася соціальна сфера в сільській місцевості, необхідно шукати в удосконаленні механізму фінансування діяльності об'єктів соціальної інфраструктури. У цілому вельми важливим є переведення їх на ринкові принципи діяльності, кооперація засобів місцевих бюджетів, підприємницьких структур і домогосподарств на соціальний розвиток, створення на регіональному рівні фондів соціального розвитку сільських територій.

1. Бурда Н. Тенденції розвитку соціальної інфраструктури села / Н. Бурда // Зб. наук. пр. «Економічний аналіз». – 2010. – №7. – С. 28–30.
2. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2010 рік. – Головне управління статистики у Миколаївській області, 2011. – 639 с.
3. Григанич Н. С. Напрями економічного розвитку соціальної інфраструктури у сільській місцевості Закарпаття / Н. С. Григанич // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2009. – № 4 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2009_4/197.pdf
4. Сус Т. Й. Соціальна інфраструктура: регіональний аспект / Т.Й.Сус // Вісник Прикарпатського університету. – Серія: Економіка. – 2009. – №7 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Vpu/Ekon/2009_7/14.pdf.
5. Мамчин М. М. Тенденції розвитку інфраструктури українського села / М.М.Мамчин, І.І.Жагалак, Ю.Я.Добуш // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. – 2007. – № 594. – С. 455–461 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Logistyka/2007.../68.